

Jaromír Sedláček a brněnská normativní škola

Ondřej Horák*

Není obtížné najít ve vztahu prof. Jaromíra Sedláčka k naší *alma mater* výročí, které bychom si mohli připomínat, protože téměř na každý rok připadá některá důležitá událost v životě meziválečné právnické fakulty, na níž měl svůj podíl. Přesto je rok 2011 v jistém smyslu výjimečný, protože před devadesáti lety se stal na zdejší fakultě mimořádným profesorem občanského práva.¹

A) Meziválečná právní věda a normativní škola

Pokud se vydáme po stopách prof. Jaromíra Sedláčka, tak se budeme blíže seznamovat nejen s nejslavnějším obdobím české právní vědy, ale také s významnou etapou našich i evropských moderních dějin. Je to období mezi dvěma světovými válkami, období stěžejních mezinárodních, právně-politických i celospolečenských posunů.

Proslulost naší meziválečné právní vědy, která se vyznačovala nejen noblesou a erudicí, ale také neobyčejným západem pro věc a polemičností, je zasloužená. Na tomto stavu se spolupodílela řada faktorů – politických, ideových, personálních a v neposlední řadě také institucionálních. Jedním z rozhodujících byl právě vznik nových akademických pracovišť. K tradičním pražským univerzitám (české a německé) a jejich práv-

„Práce vědecká je jen článkem mezi těmi, kdož odešli, a těch, kdož přijdou.“

J. Sedláček

nickým fakultám se připojily dvě mladší sestry – brněnská (1919) a bratislavská (1919, PrF 1921). V Praze navíc začaly nově fungovat i další dvě „nečeské“ právnické školy: fakulta právních, hospodářských a sociálních studií Ukrajinské svobodné univerzity a Ruská právnická fakulta (obě 1921), kde působily významné osobnosti ukrajinského a ruského exilu a některé z nich se také reprezentativně zapojovaly do právního života své nové vlasti. To platí zvláště o civilistovi Stanislavu S. Dnistrianském (1870–1935).

Meziválečná éra bývá spojována zejména s rozvojem brněnské normativní školy (normativní teorie, jak ji nazýval Weyr, případně normologie, jak ji nazýval Sedláček), která začínala konkurovat tradiční právní vědě, reprezentované pražskou právnickou fakultou. Jejich představitelé byli ve stálém napětí: méně časté (věcné i osobnější) polemiky střídalo častější přezírání. Jeden z nejvýznamnějších absolventů pražské právnické fakulty, pozdější akademik Viktor Knapp vzpomínal, že „některými profesory bylo považováno za téměř neslušné, byť jen vyslovit jména brněnských normativistů“.² Někteří z pražských profesorů, zvláště civilisté Jan Krčmář (1877–1950) a Emil Svoboda (1878–1948), se však snažili s brněnskými kolegy-normativisty udržovat korektní vztahy, byli jejich názory také částečně ovlivněni a ke kritické reflexi vedli i své nadané žáky. Někteří z nadějných pražských absolventů, kteří se vydali na vědeckou dráhu, se proto důkladně seznamovali také s normativní teorií, a i když ji později často podro-

* JUDr. Ondřej Horák, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

¹ Tento příspěvek vznikl v souvislosti s řešením grantového projektu GAČR č. 407/09/0626 „Jaromír Sedláček a prvorepublikové názory na vlastnictví“.

² KNAPP, Viktor. Miniatura k počtům Františka Weyra, a také trochu jeho odpůrce Jana Krčmáře. In DOSTÁLOVÁ, Jana (ed.). *K odkazu prof. JUDr. Františka Weyra*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 57.

bovali ostré kritice, tak měli v jisté fázi svého vědeckého vývoje k názorům normativistů blízko, jako např. právní historik Václav Vaněček (1905–1985) či civilista Vladislav Čermák (1907–1983), kterého sám Krčmář považoval za svého teoreticky nejzdatnějšího žáka.³

Vzestup a šíření normativní teorie byly úzce svázány s osudy výrazných učitelských a vědeckých osobností působících na brněnské právnické fakultě, které dokázaly inspirovat a ovlivňovat své okolí: ať už bezprostředně své studenty, z nichž někteří se později stali jejich kolegy a pokračovateli, tak i zprostředkovaně – přesvědčivostí vlastní odborné práce – také širší vědeckou obec. V zásadě můžeme rozlišit tři badatelské generace brněnské normativní školy, které spojuje vazba k zakladatelské osobě Františka Weyra a až na výjimky také působení na brněnské právnické fakultě. První generace pokračovatelů vyšla z těch, kteří už jako absolventi navštěvovali v letech 1917 až 1818 Weyrův a Englišův vědecký seminář, zvl. Jaroslav Stránský (1884–1973), Jaromír Sedláček (1885–1945) a Rudolf Dominik (1889–1951)⁴; k další generaci se počítají první absolventi (1924) brněnské právnické fakulty Adolf Procházka (1900–1970) a Zdeněk Neubauer (1901–1956); k poslední pak i mladší absolventi jakými byli Vladimír Vybral (1902–1980), Václav Chytil (1907–1980), Vladimír Kubeš (1908–1988), Hynek Bulín (1908–1996) či ještě později Ota Weinberger (1919–2009).

Proběhlo jen málo meziválečných polemik, do kterých by nebyl zapojen některý z brněnských normativistů. A probíhaly i po roce 1945 – doslova od kateder až po jednání vlády (poválečnými ministry se totiž stali

také profesori Stránský a Procházka – první za národní socialisty, druhý za lidovce) – než byly násilně umlčeny únorovými událostmi. Je jistě zajímavé, že oba totalitní režimy a jejich ideologie, se kterými se česká společnost setkala, považovaly normativní teorii za svého nepřítel – zatímco národní socialismus v ní viděl levicové nebezpečí, komunismus naopak ultrapravicovou reakci.⁵

B) Biografická literatura

Profesor Jaromír Sedláček sice patřil k meziválečným právním vědcům evropského formátu, dnes je ale v podstatě pozapomenutý. Zájem o jeho osobnost i práce sdílel do značné míry osudy celé normativní teorie – meziválečné soupeření (kritiku i přezírání) nahradilo poúnorové ideologické zatracování. Pokud byl Sedláček po roce 1948 vůbec zmiňován, tak to byla většinou ostrá třídní kritika, která však musí být současně posuzována také z dobové perspektivy.⁶

Sedláček měl z hlediska právněhistorického bádání navíc neštěstí v neštěstí: vzhledem k tragickému úmrtí na konci války se na rozdíl od svých starších brněnských kolegů Karla Engliše (sborníky 1930 a 1940), Františka Weyra či Jaroslava Kallaba (oba 1939) nedočkal ani tradiční sborníkové pocty k šedesátým narozeninám, která badatelům slouží jako vítaný zdroj faktických údajů (biografických, bibliografických) a zvláště osobních vzpomínek. Jediný, kdo o Sedláčkovi podrobněji psal, byl jeho oddaný žák a pozdější kolega Vladimír Kubeš. Nebýt jeho aktivity, tak by nám zůstalo o Sedláčkovi mnoho zajímavého nenávratně zamlčeno. Různě koncipované vzpomínkové články a nekrology z Kubešova pera do značné míry suplují nedostatek již připravované, ale nakonec nevydané pocty k Sedláčkovým šedesátým narozeninám, a je pravděpodobné, že právě Kubeš měl do této jubilejní práce přispět celkovým zhodnocením díla svého nejbližšího učitele.

Ani po roce 1990 se v případě Sedláčka situace příliš nezměnila. Zatímco brněnská právnická fakulta při hledání svých tradic uspořádala konference věnované snad všem významným meziválečným profesorům, na Jaromíra Sedláčka se pozapomnělo.⁷ Sedláčkovi však

³ ČERMÁK, Vladislav. *O podstatě práva*. Zároveň rozbor normativní teorie. Praha: Sborník věd právních a státních, 1940. K odpovědi na Čermákovu ostrou kritiku byl za celou brněnskou normativní školu vybrán Vladimír Kubeš: srov. O takzvané podstatě práva. Zároveň rozbor Čermákovy „rozboru normativní teorie“. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1941, roč. 24, s. 14–48. Stručněji ovšem reagovali i jiní – Jaroslav Kallab, Zdeněk Neubauer či Adolf Procházka. František Weyr nakonec také věnoval Čermákově práci pozornost, a to ve svém polemickém článku napsaném ještě za okupace, který považoval za svůj „nejlepší a nejzdařilejší literární projev“. Srov. WEYR, František. *Pražská právnická fakulta a normativní teorie*. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1946, roč. 27, s. 78–105. K okolnostem vzniku článku srov. Týž. *Paměti 3*. Za okupace a po ní (1939–1951). Brno: Atlantis, 2004, s. 40.

⁴ Státovědný seminář probíhal na české vysoké škole technické v Brně od listopadu 1917 do června 1918 a účastnilo se ho 14 členů. Sedláček sice není výslovně zmíněn Dominikem (Sedláček se semináře zřejmě s ohledem na vojenskou službu neúčastnil pravidelně), Weyr ho však uvádí na prvním místě. Srov. DOMINIK, Rudolf. Zpráva o činnosti státovědného semináře pořádaného na české vysoké škole technické v Brně v roce 1917–18. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1918, roč. 1, s. 120–122, a WEYR, F. *Paměti 2*. Za republiky (1918–1938). Brno: Atlantis, 2001, s. 38–39.

⁵ K meziválečným polemikám srov. některé příspěvky (Vojáček, Dostálík, Horák, Štachová, Valentová) v konferenčním sborníku: BUBELOVÁ, Kamila (ed). *Polemiky a spory v právní vědě*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010.

⁶ Srov. KNAPP, V. *Vlastnictví v lidové demokracii*. Právní úprava vlastnictví v Československé republice. Praha: Orbis, 1952, zvl. s. 22–23 a 140–141.

⁷ Jde o konference a z nich vydané sborníky věnované profesorům Karlu Englišovi (1991), Františku Weyrovi (1991; 2003), Jaroslavu Kallabovi (1992; 2007), Janu Vážnému (1992), Bohumilu Baxovi (1993), Václavu Chytilovi a Vladi-

zajistil návrat do povědomí právní veřejnosti především komerčně velmi úspěšný reprint velkého šestidílného *Komentáře k obecnému zákoníku občanskému* (1935–37), který se stal do jisté míry symbolem celé meziválečné právní vědy. Sedláček figuroval spolu s kolegou Františkem Roučkem jako jeho hlavní redaktor a výrazně se na něm podílel také autorsky – zpracoval zvláště obecnou část a dále převážnou část práva osob a obligací.

Uvedená příčina Sedláčkovy „proslulosti“ nepostrádá z hlediska normativistů na jisté paradoxnosti, protože tento komentářový typ vědecké literatury chápali spíše jako „nižší“ a více by je nepochybně těšil zájem o jejich speciální práce. Současně to však záslužně narušuje zkršené představy o jejich „odtržení od reality“, resp. o nedostatečné „empirické explikaci“, jak se často uvádí.

Při podrobném rozboru toho, co bylo dodnes o Sedláčkovi napsáno, vidíme, že – až na jedinou světlou výjimku⁸ – je celá, bohužel nijak početná literatura o Sedláčkovi založena převážně na pracích a vzpomínkách Vladimíra Kubeše. Myslíme však, že si prof. Sedláček zaslouží pozornost mnohem znatelnější, ať už zaměřenou biograficky, což se týká spíše právních historiků, tak zejména tematicky, protože se také civilisté mohou inspirativně vracet k řadě dodnes aktuálních či nosných témat z jeho širokého záběru. Musíme se však snažit pochopit Sedláčkovy (a nejen Sedláčkovy) práce a názory nepředpojatě a nevytrhávat je z kontextu doby i celého jeho díla.

Po Vladimíru Kubešovi už asi nikdo nenapíše o Jaromíru Sedláčkovi s takovým zaujetím, oceněním a pochopením. Bezezbytku přitom platí Ciceronovo poznání, že „život mrtvých je uložen v paměti žijících“. Pokud Kubeš svého učitele pro pozdější bádání přímo nezachránil, tak mu alespoň významně usnadnil práci a ukázal možné cesty. Některými z nich dnes už bohužel jít nemůžeme: ne snad proto, že by Kubešova pojednání (zvláště o Sedláčkově filozofické orientaci) nebyla objektivní či inspirativní, ale protože jim dnes už jen málokdo rozumí.

Je však potěšitelné, že se v poslední době začíná situace měnit k lepšímu. Hlavním předpokladem se k tomu stala grantová podpora projektu „Jaromír Sedláček a prvorepublikové názory na vlastnictví“ GA ČR. Umožnila zpracování příspěvků, které byly uveřejněny jak v domácích, tak i zahraničních publikacích, a které seznamují nejen s brněnskými normativisty, ale i s ce-

lou domácí právní vědou.⁹ Jejich snahou bylo ukázat inspirativnost a aktuálnost řešení dobové právní vědy, dotýkají se navíc dodnes otevřených konkrétních sporů.¹⁰

C) Životní osudy a vědecké dílo¹¹

Sudičky, které stály u kolébky Jaromíra Františka Sedláčka, úzce provázaly jeho další životní směřování s rodinnou tradicí – s moravskými venkovskými kořeny i s právem. Narodil se ve Slavkově u Brna dne 2. září 1885 v rodině JUDr. Jana Sedláčka (1856–1919) a Amálie, rozené Kaňákové (1864–1941). Z otcovy strany pocházel z tradičního rolnického rodu na Hané, z matčiny naopak z rodiny soudcovské.¹²

Po absolvování českého gymnázia v Uherském Hradišti (1904), kde měl jeho otec advokátní kancelář, studoval Sedláček práva nejprve ve Vídni, kde také složil první tj. právněhistorickou státnici (1906), a poté v Pra-

⁹ Zvl. MACHALOVÁ, Tatiana, HORÁK, Ondřej. Die Rezeption der Reinen Rechtslehre in der tschechischen Rechtswissenschaft. In WALTER, Robert, JABLONER, Clemens, ZELENY, Klaus (edd.). *Hans Kelsen anderswo*. Der Einfluss der Reinen Rechtslehre auf die Rechtslehre in verschiedenen Ländern. Teil 3. Schriftenreihe des Hans Kelsen-Instituts. Band 33. Wien: Manz, 2010, s. 187–203.

¹⁰ Srov. HORÁK, O. *Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním*. Příspěvek k poválečným zásahům do pozemkového vlastnictví v Československu v první polovině dvacátého století. Praha: Libri, 2010; též. Zákon a rozhodnutí. (K problematice tvorby práva v meziválečné právní vědě.) In SEHNÁLEK, David, VALDHANS, Jiří, DÁVID, Radovan, KYNCL, Libor (ed.). *Dny práva – 2009 – Days of Law*. Sborník příspěvků. Brno: MU, 2009, s. 2566–2573; též. „Musím Vám říci, že připadám si jako nejmladší dcera Learova.“ Jan Krčmář, Jaromír Sedláček a jedno skrývané napětí meziválečné civilistiky. In BUBELOVÁ, K. (ed.). *Polemiky a spory v právní vědě*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010, s. 40–49, a též. Tzv. dělené vlastnictví v 19. a 20. století. (K proměnnám chápání tradičního pojmu v domácí právní vědě.) In *Dny práva – 2010 – Days of Law*. Brno: MU, 2010 (v tisku).

¹¹ Pokud není dále uvedeno jinak, vycházíme z materiálů z Archivu Masarykovy univerzity: Fond B 76 Jaromír Sedláček a Fond A 1 Rektorát MU, kart. č. 177, Sedláčkův osobní spis č. 3196. Bibliografie prof. Sedláčka byla otištěna jako doplněk reprintu: SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo*. 3. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. XIII–XX (sestavil autor příspěvku).

¹² Datum a místo narození: 2. září 1885 Slavkov u Brna, č. domu 110, pokřtěn 12. září římsko-katolického obřadu; jméno dítěte: Jaromír František; otec: JUDr. Jan Sedláček, kandidát advokacie ve Slavkově, manželský syn Matouše Sedláčka, půllánka v Dubanech, a Marie rozené František Vykydal; matka: Amálie, manželská dcera Františka Kaňáka, c. k. zemského soudního rady ve výslužbě a advokáta ve Slavkově a jeho manželky Isabelly rozené Krausové; kmotři: rodiče z matčiny strany. Srov. Moravský zemský archiv v Brně, E 67 kniha č. 13 127, řím.kat. fara Slavkov u Brna, matrika narozených pro Slavkov sv. VII., strana 431.

míru Vybralovi (2007, sborník – CD 2008) a Vladimíru Kubešovi (2008, sborník – CD 2009).

⁸ ELIÁŠ, Karel. Brněnská normativní škola. (K 50. výročí smrti J. Sedláčka.) *Právní praxe*, 1995, roč. 43, č. 4, s. 235–246.

ze, kde byl na české univerzitě promován doktorem práv (1909). Své znalosti si v následujícím zimním semestru prohluboval ještě na univerzitě v Berlíně v proslulém Kohlerově semináři, což odráželo jeho vědecké ambice, a také na Handelshochschule Berlin.¹³ Po studiích prošel bohatou právní praxí: nejen advokátní a soudní (1909–12), ale také bankovní a pojišťovací (1912–14) a konečně i v zemské samosprávě (1914–19), kde měl na starosti referát o obecním statku. Působení v praxi pak přirozeně ovlivňovalo také volbu témat jeho prvních vědeckých prací (oblast pojišťovacího práva). Pokus o habilitaci z obchodního práva na pražské právnické fakultě na základě spisu *O materiálně-právních funkcích pojistky* (1911) však nebyl kvůli zamítavému posudku Hermanna-Otavského úspěšný.¹⁴

Zásadní obrat přinesla do jeho vědeckého růstu osobnost Františka Weyra a jím a Hansem Kelsenem pěstovaná normativní teorie. Sedláček se stává jedním „z nejstarších příslušníků normativní školy“, jak o něm hrdě v článku o vědeckých školách, který byl věnován Sedláčkově památce, prohlásil František Weyr.¹⁵ V roce 1917 se Sedláček pod Weyrovým vedením habilitoval na základě práce *O smlouvě schovací se zvláštním zřetelem k bankovnímu uschování cenných papírů* (1915) na České vysoké škole technické v Brně, v roce 1918/19 tam přednášel různé oblasti platného práva za prof. Weyra) a v roce 1920 se na této škole stává mimořádným profesorem právních věd. Už o rok později však přešel na nově zřízenou brněnskou právnickou fakultu, kde se stává nejprve mimořádným a roku 1924 řádným profesorem občanského práva. S brněnskou právnickou fakultou byl však svázán od jejího zrodu: působil jako člen komise pro zřízení (aktivování) právnické fakulty v Brně (1919)¹⁶ a v prvním akademickém roce 1919/20 také suploval přednášky z práva občanského a římského práva rodinného (zimní semestr) a z československého práva obligací (letní semestr).

¹³ Ministerstvo školství a národní osvěty (MŠNO) Sedláčkovi udělilo na zimní semestr 1909/10 cestovní stipendium 600 Kč. Na Friedrich-Wilhelms-Universität v Berlíně byl imatrikulován 21. 10. 1909. Měl zapsány tyto předměty: Bürgeliche Recht: Allgemeine Teil (Hellwig), Recht der Schuldverhältnisse (Kohler), Recht der Schuldverhältnisse (Kipp), Handels und Schiffahrtsrecht (Risier), Wechselrecht (Gierke).

¹⁴ Srov. Archiv Univerzity Karlovy. Fond Právnická fakulta UK, kart. č. 23 (Zamítnuté habilitace 1892–1934), inv. č. 197 (Dr. Jaromír Sedláček).

¹⁵ WEYR, F. Pojem a podstata „vědecké školy“. (Věnováno světlé památce Jaromíra Sedláčka, jednoho z nejstarších příslušníků normativní školy.) *Časopis pro právní a státní vědu*, 1946, roč. 27, s. 145–164. Původně byl tento článek určen do výše zmiňovaného sborníku k Sedláčkovým šedesátým narozeninám.

¹⁶ Šlo o poradní sbor MŠNO, který zasedal v Praze. Srov. WEYR, F. Z dějin právnické fakulty Masarykovy university. Vznik Masarykovy university v Brně. In *Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy university v Brně*, 1922, roč. 1, s. 177.

Sedláček bývá oprávněně označován jako první normativní teoretik občanského práva. Z jeho bibliografie, kterou jsme se pokusili v co nejúplnější podobě shromáždit, je patrné, že postupně obsáhl celý systém občanského práva. Za vrchol jeho vědecké tvorby, jak se shodují současníci, je považován spis z roku 1931 *Všeobecné nauky*, kde se neohroženě vydává neprošlápanými cestami a nově a originálně zpracovává obecnou část občanského práva. Je to kniha velmi náročná, kniha, ke které bychom i v rámci zahraniční literatury těžko hledali srovnání, jak v její recenzi oprávněně píše Vladimír Kubeš.¹⁷ Některé z probíraných otázek pak Sedláček ještě rozvedl v dalších pojednáních (např. o právní normě či právní interpretaci) a také v obecných partiích velkého komentáře (I. díl vyšel v roce 1935).

Pro Sedláčkovu vědeckou osobnost byly charakteristické dva zdánlivě protichůdné rysy – filozofické východisko a blízký vztah k praxi. Nechme však mluvit opět samotného Kubeše: „Sedláček nebyl sice žádný řečník, zato však opravdový vědec a učitel, jenž jasně mezi jiným věděl, že teorie a praxe je rub a líc jedné a téže věci a že nemůže existovat skutečně dobrý teoretik, jenž neprošel po delší dobu juristickou praxí – a naopak. V jeho semináři se nám dostávalo tolik skvělých rad a poučení, že snad za většinu toho, co vím v oblasti práva, vděčím jeho podnětům“¹⁸, jinde pak, že „byl myslitelem hluboce filosoficky založeným, znamenitým znalcem občanského práva, jenž zejména ve svém semináři dovedl ze svých žáků vypěstovat oddané nástupce.“¹⁹ Není divu, že se k Sedláčkovi jako svému učiteli hlásila kromě Kubeše také řada dalších právních vědců, můžeme uvést zejména Adolfa Procházku, Karla Gerlicha či Hynka Bulína.²⁰

Sedláček vycházel, obdobně jako další normativisté, zvláště z transcendentální (kritické) filozofie Immanu-

¹⁷ Srov. KUBEŠ, Vladimír. *Občanské právo československé. Všeobecné nauky*. Brno: Čsl. akad. spol. „Právník“, 1931. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1932, roč. 15, s. 66–69.

¹⁸ KUBEŠ, V. „... a chtěl bych to všechno znovu“. [Paměti.] Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 16.

¹⁹ Týž. *Dějiny myšlení o státu a právu ve 20. století se zřetelem k Moravě a zvláště Brnu*. Díl I. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 210.

²⁰ Sedláček měl na své žáky poměrně velký vliv. Témata seminárních prací, která jim zadával, se často stala základem jejich pozdější úspěšné vědecké dráhy: u Kubeše to bylo bezdůvodné obohacení, u Procházky intertemporální ustanovení. A vazeb bychom objevili mnohem více, jak profesních, tak i mimoprofesionálních. Karel Gerlich, sekretář nejvyššího soudu, se stal ředitelem Společnosti pro mezinárodní právní ochranu mládeže v ČSR, jejíž byl Sedláček spoluzakladatelem a prvním předsedou. Kubeš ji pak krátce řídil po roce 1945. Adolfu Procházkovi šel Sedláček za svědka při svatbě s Helenou Koželuhovou, spisovatelkou a později významnou lidoveckou političkou (pro zajímavost dodejme, že druhým svědkem byl snoubenčin strýc spisovatel Karel Čapek). Srov. Procházkovy paměti *Ve víru století* uložené v jeho pozůstalosti v Archivu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

ela Kanta. Kubeš vzpomínal, že „Sedláček postupem let, ba možno říci postupem desítek let zvládl filosofii Kantovu tak dokonale, že velmi málo našich profesionálních filosofů by se mu mohlo rovnati.“²¹ Jeho záběr byl ovšem mnohem širší a byl tak zevrubně seznámen i s nejrůznějšími novějšími směry, zejména novokantismem, fenomenologií či tomismem, a Kubeš, který krátce přednášel dokonce i na brněnské filozofické fakultě, vždy oceňoval a vyzdvihoval Sedláčkovu „hlubokou filosofickou erudici“. A právě díky svému filozofickému zázemí a civilistickému zaměření pak Sedláček přistupoval k normativní teorii s kritickým nadhledem.

Příznačný byl dále pro Sedláčka, jak již bylo řečeno, velmi kladný vztah k praxi, což jistě ovlivnila také rodinná tradice. To se odráželo jak ve vědecké činnosti, tak i v pedagogických aktivitách. Zkušenosti, které načerpal v praxi, ovlivňovaly volbu řady jeho témat, nejprve z oblasti pojišťovacího a později zejména agrárního práva.²² Pečlivě sledoval civilní judikaturu a snažil se o její zpřístupňování: nejprve od září 1921 řídil vydávání *Souboru legislativy a judikatury* a pořádal jeho judiciální oddělení, později vydával (spolu s prof. Roučkem) sbírku konečných rozhodnutí druhých soudních instancí.²³ Vypracovával také řadu expertních posudků, ať už standardních či výjimečných, zejména v souvislosti s pozemkovou reformou (viz dále Liechtensteinové).²⁴ Sporné otázky, které řešil v rámci posudků, se navíc zpětně promítaly do jeho vědecké práce²⁵, stejně jako sporné otázky řešené judikaturou.²⁶

²¹ KUBEŠ, V. Předmluva k třetímu [druhému] vydání. In SEDLÁČEK, J. *Obligacní právo*. II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Brno: Čsl. akad. spol. „Právník“, 1946, s. 5.

²² Jedním z výsledků Sedláčkova působení v Moravském zemském výboru, kde se měl možnost seznámit „s velmi zajímavými málo však známými právními útvary našeho zřízení agrárního“, byla útlá publikace: *Zrušení obecního statku a správa obecních pozemků v Čechách a na Moravě*. Brno: Vydavatel. druž. Mor.-slezské Revue, 1919. -- 22 s.

²³ Srov. *Soubor legislativy a judikatury*. Brno: Barvič & Novotný /od I. roč. 1921/22 až do V. roč. 1926/27 pořádal jeho judiciální oddělení/, a *Sbírka rozhodnutí vrchních a krajských soudů zemí České, Moravskoslezské i Slovenské a Podkarpatské ve věcech civilních*. Sv. I. 1937/38. II. 1939/40. Praha: Čs. Kompas, 1939 a 1940 /vycházela v sešitech, publikace Ústavu pro občanské právo při PF MU v Brně/.

²⁴ Pro představu uvedme alespoň rok 1940, ke kterému se v archivu MU dochovaly podklady: Moravská jednota založen v Brně 8. 3. 40, 7.000 Kč; Kompas a.s. v Praze 5. 5. 40, 4.200 Kč; Hornosmrňanské cementárny a.s. 5. 5. a 4. 6. 40, 25.000 Kč; Republikánská pojišťovna 11. 7. 40, 4.000 Kč.

²⁵ To uvádí buď přímo v člancích (např. Právní relevance smlouvy podle mezinárodního práva soukromého. In *JUDr. Jan Krčmář*. Soubor článků o jeho osobnosti a díle, vydaný u příležitosti 60. narozenin. Praha: V. Linhart, 1937, s. 135–143) nebo to nepřímo vyplývá z charakteru článku (např. Rušení rozhlasu vysokofrekvenčními elektrickými přístroji. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1935, roč. 18, s. 185–206).

Dále nemůžeme pominout také jeho rozsáhlou publicistickou činnost, zejména v časopise *Moravsko-slezská Revue*²⁷, v denících *Lidové noviny* a *Venkov*²⁸ a v revue *Brázda* a *Zemědělská politika*, kterou od roku 1933 (roč. 32) řídil. V neposlední řadě měl na propojení teorie a praxe zaměřené svoje semináře a v praktických cvičeních navíc organizoval simulované soudní spory.

Zajímavou kapitolu představuje Sedláčkův vztah k právní historii. Výrazný historickoprávní rozměr objvíme hned v Sedláčkově první samostatné práci, ve které se zabýval pojišťovacím právem.²⁹ Pohyboval se tady na půdě pramenů a literatury podstatné části evropského právního vývoje. Přestože tento badatelský směr brzy opustil, na právněhistorické základy svého školení navazoval celý život. Právněhistorická erudice tak – jaksí mimoděk a samozřejmě – vyzaruje z celé řady jeho pojednání, uvedme alespoň sborníkové články „Subjektivní právo“ (1934), „Právní relevance smlouvy podle mezinárodního práva soukromého“ (1937) nebo „Význam kodifikace soukromého práva“ (1939). Obdobně to platí i o jeho vztahu k římskoprávnímu dědictví – nejzřetelněji snad v příspěvcích „Jednatelství bez příkazu“ (*Právník*, 1932, s. 457–482 a 489–505) či „Právnícká osoba“ (*Právník*, 1933, s. 329–344). Římské právo navíc Sedláček zkoušel u historickoprávní státní zkoušky a historickoprávního rigorosa.³⁰ Konečně i zaměření poslední Sedláčkovy tištěné práce, původně určené pro jednu francouzskou revue a otištěné nakonec v časopisu *Právní praxe*, je – už i podle názvu – právněhistorické.³¹

Největší historické úsilí si však nárokovala Sedláčková práce o Liechtensteinech z roku 1928 (celý sv. II

²⁶ Např.: Příspěvek ku právu předkupnímu. *Právní Obzor*, 1931, roč. 14, č. 18, s. 521–528 /kritika rozhodnutí Nejvyššího soudu a naopak ocenění rozhodnutí krajského soudu/.

²⁷ V časopisu *Moravsko-slezská Revue* se Sedláček angažoval v roč. 11 až 15 (1915/16–1922), kde v každém ročníku otisknul alespoň jeden článek, aktivněji přispíval od konce roku 1918 do roku 1921 a zejména pak v roce 1919, tedy v roč. 13, pro který napsal řadu článků (často úvodníků) i většinu kratších příspěvků (v sekci „Zprávy“), a dále byl zřejmě (nejsou totiž podepsané) autorem několika kratších úvah (Socialismus, Úsilí o ideu, Jednota Mírová v Brně atd.) otištěných (v sekci „Poznámky“) i v roč. 14.

²⁸ Podle novinových výstřižků v archivu MU (Fond B 76, karton 11) se zdá, že v letech 1924 až 1926 publikoval především v *Lidových novinách* (buď úvodníky nebo články v rubrice „Národní hospodář“) a v letech 1927 až 1929 ve *Venkově*.

²⁹ *O materiálně-právních funkcích pojistky*. Díl I. Praha: Buršík & Kohout, 1911. -- 166 s. /Dějiny dogmatu, s. 38n./.

³⁰ Krásnou příhodu z průběhu zkoušky nám zachoval ve svých pamětech Vladimír Kubeš. Srov. KUBEŠ, V. „... a chtěl bych to všechno znovu“, s. 14–15.

³¹ Srov. Vývoj právních předpisů o selských usedlostech v Čechách a na Moravě od polovice XVIII. století. *Právní praxe*, 1945, roč. 9, č. 1 (4), s. 126–135.

byl věnován dokumentům k posudku).³² V zásadě šlo o posouzení otázky, jaké je právní postavení Liechtensteinů po vzniku Československa a jaká z toho pro československé úřady a soudy vyplývají omezení. Konkrétně se jednalo o zásahy do liechtensteinského vlastnictví v rámci probíhající pozemkové reformy, což byl také vlastní podnět k vypracování posudku. Sedláček k úkolu přistoupil velice zodpovědně a věnoval se podrobně vývoji právního postavení rodu v průběhu staletí. A tento historický rozlet se jí také stal do jisté míry osudným. S precizní interpretací prof. Sedláčka se ve svém rozhodnutí brněnský Nejvyšší soud (Vážný civ. 8982), který ve sporu v poslední instanci rozhodoval, vypořádal jednou větou tvrdíce, že si tento dokonalý spis podrží svou vědeckou hodnotu, ale že jeho poznatky nebudou mít vliv na výklad a praxi, protože se zakládají na obsáhlém „archivním materiálu“. Byl to výkřik natolik silný, stejně jako zoufalý, že se v jednom článku z liechtensteinské tematiky mluví o jednom z našich nejvýznamnějších meziválečných civilistů jako o historiku Sedláčkovi, střídavě jako o J.(aromírovi) a o A.(ugustovi).

Z tematického hlediska se Sedláček celý život vrátil k problematice vlastnictví. Hned první samostatná práce vycházející z normativních pozic, tehdy ještě soukromého docenta brněnské techniky, nesla příznačný titul *Vlastnictví a vlastnické právo* (1919). Šlo o první svazek řady *Sbírka spisů právnických a národohospodářských*, kterou na brněnské právnické fakultě začali vydávat Karel Engliš a František Weyr. Úvodní část práce (I. hlava, s. 1–14) byla věnována právě otázkám spojeným s právní normou, jak bylo pro normativisty typické. Dále se pak Sedláček kriticky zabýval názory Antonína Randy, Josepha Ungera, Augusta Thona, Leopolda Heyrovského, Emanuela Tilsche, Josefa Krainze a M. E. Burckhardta, Carla Cromeho, Jana Krčmáře a Emila Svobody (II. hlava, s. 15–39) a poté přistoupil k vlastnímu pojednání o ochraně vlastnictví podle občanského zákoníku (III. hlava, s. 40–58).³³

Po převratu se věnoval meziválečné pozemkové reformě, což byl největší zásah do soukromého vlastnictví za první republiky a jedno z ústředních politických i vědeckých témat po vzniku samostatného státu. Publikoval řadu článků, které později využil i pro přípravu monografie z roku 1922 – nazvané *Pozemková reforma*.³⁴

³² Právní posice rodu knížat z Lichtensteinu a na Lichtensteině podle práva československého. Sv. I–II. Olomouc: nákl. vl., 1928. -- 152 s.

³³ *Vlastnictví a vlastnické právo*. Kritický pokus. Brno: Barvič & Novotný, 1919. -- 58 s.

³⁴ *Pozemková reforma*. Pět civilistických úvah o záboru velkého majetku pozemkového a o tom, co se zábořem souvisí. Brno: Barvič & Novotný, 1922. -- 294 s.

V roce 1934 přispěl do *Randova památníku*, který byl vydán u příležitosti stého výročí narození této zakladatelské osobnosti české právní vědy a civilistiky zvláště.³⁵ Článek se věnoval pojmu subjektivního práva, a to na příkladu vlastnictví, které bylo chápáno jako jeho prototyp. Současně se vyznal, že ve své monografii o vlastnictví z roku 1919 Randu soudil příliš přísně. A Randovi věnoval také svůj komentář k ustanovení *ABGB* o vlastnictví (§ 353–446), který sepsal v témže roce. Z technických příčin však práce vyšla až v roce 1935.³⁶ Tehdy začal také vycházet známý šestidílný Roučkův a Sedláčkův komentář k celému občanskému zákoníku. Partie o vlastnictví pro něj ovšem zpracoval František Rouček.

Zajímavou prací, nazvanou *O vlastnictví* (63 strojopis. stran), připravoval Sedláček za okupace. Věnuje se v ní nejen problematice vlastnictví, ale současně probírá řadu dalších teoretických i filozofických otázek. Vydání svého dílka už bohužel neuskutečnil. Odchází na vrcholu tvůrčích sil, de facto přímo od rozdělané práce: dne 12. dubna 1945 tragicky umírá cestou do univerzitní knihovny při spojeneckém náletu na Brno.

Místo posledního odpočinku prof. Jaromíra Sedláčka je také do jisté míry symbolické. Byl pohřben na brněnském ústředním hřbitovu do rodinného hrobu vedle svých rodičů a připomíná ho i jeho manželku pouze malý, nevýrazný nápis na připojené desce.³⁷ Na této situaci se samozřejmě podepsalo především jeho náhlé a nečekané úmrtí před koncem války, ale je otázkou, zda by mu tato forma připomenutí vlastně nevyhovovala. Stál vždy poněkud v pozadí, ale o to byl více zaměstnán vědeckou i pedagogickou aktivitou. Svůj pomník si však budoval celý život, aniž si to možná uvědomoval – svou prací a výchovou svých žáků.

Summary

The article deals with the personality and work of Jaromír Sedláček (1885–1945), professor of civil law at the Faculty of Law of the Masaryk University in Brno. His relation to the normative school and the problems of ownership are mainly discussed.

³⁵ Subjektivní právo. In KRČMÁŘ, Jan (ed.). *Randův jubilejní památník*. K stému výročí narození Antonína Randy vydala Právnická fakulta Univerzity Karlovy. Praha: PF UK, 1934, s. 443–458.

³⁶ *Vlastnické právo*. Komentář k §§ 353–446 všeob. obč. zák. se zřetelem ku právu na Slovensku a Podkarpatské Rusi platnému. Praha: V. Linhart, 1935. -- 426 s.

³⁷ Ústřední hřbitov v Brně, skupina 74, řada 1, číslo hrobu 105/106.

JUDr. JAROMÍR SEDLÁČEK³⁸

Narozen 2. září 1885 ve Slavkově u Brna.

Studia:

- v letech 1896 až 1904 na c. k. českém gymnáziu v Uherském Hradišti, maturoval s vyznamenáním 19. července 1904,
- v letech 1904 až 1909 na právnických fakultách ve Vídni, kde absolvoval právněhistorickou část studia, a v Praze, kde byl na české univerzitě promován 8. června 1909 doktorem práv,
- v zimním semestru 1909/10 na Friedrich-Wilhelms-Universität v Berlíně (seminář Josefa Kohlera).

Rodina, zaměstnání:

- od února 1909 do dubna 1910 vykonával advokátní praxi, poté do června 1912 praxi soudcovskou,
- od června 1912 do května 1914 u Živnostenské banky v Praze (resp. u pojišťovny Moldavie),
- od června 1914 do prosince 1919 konceptním úředníkem Moravského zemského výboru (od března 1918 v hodnosti zemského sekretáře),
- od listopadu 1917 vojenská služba v Šoproni, předtím již od r. 1915 jako dobrovolník v Bratislavě (Pozsony, Presburg),
- 27. března 1918 sezdán na Starém Brně s Marií Škardovou (děti: Zora nar. 18. července 1920 a Jiřina nar. 29. dubna 1923).

Pedagogická činnost:

- 21. května 1917 se habilitoval pro občanské, obchodní a směnečné právo (na české technice v Brně),
- od 1. ledna 1920 mimořádným profesorem věd právních na české technice v Brně (dekret presidenta republiky z 26. prosince 1919, výnos ministerstva školství a národní osvěty z 20. ledna 1920),
- od 1. října 1921 mimořádným profesorem občanského práva na právnické fakultě v Brně (dekret z 18. července 1921, výnos ministerstva z 5. srpna 1921),
- od 28. října 1924 řádným profesorem občanského práva na právnické fakultě v Brně (dekret z 22. prosince 1924, výnos ministerstva z 23. ledna 1925),

³⁸ Sestaveno na základě pramenů uložených v následujících archívech: Archiv Masarykovy univerzity (Archiv MU). Fondy B 76 Jaromír Sedláček [nezpracovaný] a A 1 Rektorát MU, kart. č. 177, Sedláčkův osobní spis č. 3196.

Archiv Univerzity Karlovy (Archiv UK). Fond Právnická fakulta UK.

Archiv Vysokého učení technického v Brně (Archiv VUT v Brně). Fond NAD 12 Osobní spisy zaměstnanců.

Moravský zemský archiv v Brně (MZA v Brně). Fondy G 212 Osobní a penzijní spisy II. a E 67 Sběrka matrik.

Státní okresní archiv Uherské Hradiště. Fond Gymnázium Uherské Hradiště [nezpracovaný].

- od 1. srpna 1940 na dovolené s čekatelným.

Redakční činnost:

- iniciátor a redaktor mezinárodního časopisu *Revue internationale de la théorie du Droit/Internationale Zeitschrift für Theorie des Rechts* (1926–1937),
- člen redakčního sboru trojdielného *Slovníku národohospodářského, sociálního a politického* (1929–1933), spolupracovník monumentálního *Slovníku veřejného práva československého* (III, 1934) i *Ottova slovníku naučného/Dodatky* (VI/1, 1940),
- redaktor revue *Zemědělská politika* (1933–1935, roč. 32–34),
- spolu s prof. Františkem Roučkem hlavní redaktor šestidílného *Komentáře k československému občanskému zákoníku* (1935–1937),

Další aktivity:

- člen komisí pro zřízení právnické fakulty v Brně (1919) a pro reformu právnického studia (od 1925),
- člen zkušebních komisí pro státní zkoušky judičiální, obor právo občanské (1919/20–1936/37) i pro státní zkoušky historicko-právní, obor právo římské (1924/25–1928/29),
- člen zkušební komise pro soudcovské zkoušky u vrchního zemského soudu v Brně, obor právo občanské a obchodní (1923–1928),
- generální tajemník druhého právnického sjezdu v Brně a sekční jednatel jeho I. sekce (1925), první místopředseda odboru pro právo občanské třetího právnického sjezdu v Bratislavě (1930),
- děkan právnické fakulty v letech 1926/1927 a 1934/1935,
- iniciátor a ředitel Ústavu pro občanské právo při právnické fakultě v Brně (od 1929),
- iniciátor *Collegia doctorum* – kolegia doktorů práv Masarykovy univerzity (1929),
- spoluzakladatel a předseda *Společnosti pro mezinárodní právní ochranu mládeže v republice československé* (1930),
- náměstek starosty *Právnické jednoty moravské* (1930–1939),
- zakládající člen *Institutu International de Philosophie du Droit et de Sociologie juridique* v Paříži (1933),
- člen vědecké komise pro superrevisi osnovy občanského zákoníku v letech 1935–1936 a člen vědecké komise pro konečnou úpravu občanského zákoníku v roce 1939, aj.
- 11. března 1947 zvolen členem I. třídy České akademie věd a umění in memoriam.

Prof. Jaromír Sedláček zahynul 12. dubna 1945 při spojeneckém bombardování Brna.